

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

у творчості та творенні, набуття досвіду успішності у конкретній галузі за рахунок своїх здібностей та працьовитості. Дитина з особливими потребами, беручи участь у творчій діяльності, може пройти шлях від інтересу через набуття конкретних навичок до особистісного самовизначення, що так важливо для успішної соціалізації.

Таким чином, створення умов соціалізації дітей з обмеженими можливостями здоров'я має сприяти зародженню та розвитку у кожної дитини таких особистісно значущих характеристик, як позитивне самовідношення, стабільність внутрішнього світу, формуванню навичок ефективного міжособистісного спілкування з однолітками, позитивного ставлення до дорослих, позитивної ідентифікації зі «значними іншими». Аналізуючи проблемні галузі у дослідженні соціалізації дітей з особливими потребами, ми наголосили на формуванні в них творчих здібностей, припускаючи, що креативність може виступати як компенсаторний механізм.

Список використаних джерел:

1. Стратегії формування творчої особистості: методи, прийоми, форми: колективна монографія / авт. кол.: В. Г. Кремень, В. В. Ільїн, Є. Р. Борінштейн, М. С. Гальченко, М. В. Ліпін, Д. В. Погрібна, Н. В. Савчук, О. А. Федорчук. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. 320 с.
2. Fromm E. The creative attitude in H.Andercon (Ed.). Creativity and its cultivayion. New York : Harper and Row, 1959. С. 55.

ФЕДОРОВА Інна Валеріївна

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК РЕСУРС ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА, ОСВІТНІЙ КОНТЕКСТ

Українська вища освіта перебуває в умовах глобальних трансформацій на сучасному етапі. Зростає роль цифровізації на всіх навчальних етапах від дошкільної до вищої освіти. Тому креативність знову актуалізується в нових умовах та підтверджує статус однієї з ключових компетентностей особистості. Вона визначає здатність індивіда до адаптації, інноваційної діяльності, ефективного вирішення складних проблем і прийняття рішень у динамічному середовищі. Формування креативного мислення є стратегічним завданням системи освіти, оскільки воно сприяє розвитку інтелектуального потенціалу суспільства та забезпечує конкурентоспроможність фахівців.

Ми розглядаємо креативність не лише як індивідуальну якість, а й як соціально значущий ресурс, що впливає на економічний, культурний і науковий розвиток української держави. У зв'язку з цим виникає потреба на державному рівні у впровадженні системних освітніх програм, спрямованих на розвиток креативності особистості.

На допомогу науково-педагогічній спільноті приходять програми міжнародного підвищення кваліфікації. Викладачі мають можливість ознайомитися зі світовим науковим освітнім досвідом, зокрема з двома концептуальними напрямками:

- «Розвиток креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості: психолого-педагогічні аспекти»;
- «Креативне мислення як інструмент розвитку успішної особистості під час навчання у закладах вищої освіти».

Завдяки орієнтації програми на широку цільову аудиторію: педагогічних працівників закладів загальної та професійної освіти, науково-педагогічних працівників ЗВО, науковців, докторантів, аспірантів і здобувачів вищої освіти вдалося реалізувати основну мету курсу щодо формування цілісного розуміння природи креативності, її розвитку та практичного застосування у професійній і особистісній діяльності. Українські педагоги познайомилися з інтегрованими теоретичними знаннями та засвоїли практичні навички занурившись до методологічних засад та наукової основи програми, що сформована зокрема на авторській методиці Ольги Збарської. Талановитий педагог є фахівчиною у сфері креативного мислення, президенткою Інституту креативного мислення «OZCredo» [1]. У ході міжнародного підвищення кваліфікації пані Ольга познайомила науково-педагогічну спільноту з методологією курсу, що базується на міждисциплінарному підході. Унікальна методика Ольги Збарської поєднує досягнення психології, педагогіки, нейронауки та соціальних наук. З метою комплексного вивчення проблеми розвитку креативності та реалізації програми було залучено експертів із різних галузей.

Зокрема з цікавою лекцією виступив есквайр, адвокат з докторським ступенем права Джон Капалді, який розкрив цікаві аспекти креативності в юриспруденції. А саме щодо розвитку комунікативних навичок студентів-юристів для їхньої професійної діяльності. Пан Капалді наголосив на важливості застосування креативного мислення адвокатів у ході розгляду справ в суді. Це є основою успішної юридичної діяльності фахівця з права [2].

Як наслідок маємо тісні міждисциплінарні зв'язки, зокрема науковий психологічний матеріал щодо діяльності півкуль головного мозку, який подається у методиці Ольги Збарської відгукується у наукових висновках Джона Капалді щодо роботи різних ділянок головного мозку. У більшості людей є суттєві відмінності у розвитку і оптимізації креативних і критичних навичок мислення. Такий креативний підхід у адвокатській практиці дає можливість використовувати авторський підхід у вирішенні судових справ [2].

Таким чином науковий доробок Ольги Збарської, зокрема праця «Brainstorm! Practice for Unrestricted Imagination and Original Thought», а також освітні ініціативи (зокрема серія «Неймовірні пригоди доктора Кредо») спрямовані на розвиток творчого мислення та соціально-емоційних компетентностей. За мету поставлено систематизувати знання про креативне

мислення; сприяти розвитку ментальної стійкості особистості; формувати навички ефективного вирішення проблем і прийняття рішень; спонукати фахівців різних галузей опановувати інноваційні стратегії та генерувати ідеї.

У ході міжнародного підвищення кваліфікації учасники курсу отримали можливість поглибити розуміння ролі креативності у контексті сучасних викликів та дослідити міжкультурні аспекти креативності. Опанували інструменти генерації ідей (мозковий штурм, «шість капелюхів мислення», метафоричне мислення). Лектори проаналізували вплив технологій на трансформацію мислення та відобразили у своїх доповідях дослідження щодо соціальних та культурних аспектів креативності.

Окремої уваги заслуговують нейропсихологічні основи креативного мислення. Адже креативність має складну нейрофізіологічну природу. Важливу роль у генерації ідей відіграє мережа пасивного режиму роботи мозку (DMN), яка активізується під час «блукання думками» та сприяє виникненню нових асоціацій. Тому креативний процес пов'язаний із взаємодією різних типів мислення: дивергентного (генерація ідей) та конвергентного (оцінювання та відбір рішень). Де важливим нейрохімічним чинником є дофамін, який стимулює пошук новизни та когнітивну гнучкість. Сучасні дослідження доводять, що творчість є результатом узгодженої роботи обох півкуль мозку, що забезпечує інтеграцію логічних і інтуїтивних процесів. Наукова інформація щодо зазначених даних дозволяє розуміти шляхи формування когнітивних і особистісних компетентностей. Авторська програма Ольги Збарської спрямована на розвиток здатності генерувати множинні варіанти рішень; уміння балансувати інтуїтивні та раціональні підходи; формувати навички аналізу альтернативних сценаріїв; розвивати критичне та системне мислення. Тому в слухачів міжнародного підвищення кваліфікації формується холістичне (цілісне) світосприйняття; здатність до реконцептуалізації стереотипів; навички прийняття рішень із урахуванням мотиваційних і ціннісних чинників [1].

Холістичний підхід актуальний у науковому середовищі, метою якого є гармонічна, цілісна особистість, тому що саме така особистість може бути носієм цілісного або холістичного мислення. В основі холістичного підходу – положення «я у всьому і все в мені», Мікрокосмос і Макрокосмос, Людина й Всесвіт як би «вкладені» одне в одного, що сприяє їх максимально продуктивній взаємодії для досягнення загальної мети – Гармонії [3].

Не оминули організатори й аспектів соціокультурного виміру креативності. Розглядаючи креативність у контексті соціальних і культурних процесів. Де вона є інструментом адаптації до суспільних змін, подолання конфліктів і суперечностей, базою для формування нових соціальних практик.

Актуальності набуває особлива увага, що приділена міжкультурним аспектам креативності та її ролі в глобалізованому світі. І тут на перше місце виступають практичні результати та освітні ефекти, яких набувають учасники практичного інтенсиву у результаті проходження курсу, а саме: опанування

сучасних інструментів розвитку креативності, підвищення рівня професійної компетентності, формування навичок ефективної комунікації та командної роботи, розвиток здатності до інноваційної діяльності.

У висновку зазначимо, що прослуханий курс сприяв формуванню особистості, яка здатна до саморозвитку, самовизначення та ефективної діяльності в умовах невизначеності.

Міжнародне підвищення кваліфікації з розвитку креативності є важливим інструментом модернізації освіти та підготовки конкурентоспроможних фахівців в різних галузях господарсько-промислового комплексу, освітніх установ, гуманітарної сфери української державності. Воно забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок, формує новий тип мислення, орієнтований на інновації та творчість і молодого покоління, і вже сформованих фахівців. Отже, розвиток креативності виступає необхідною умовою успішної реалізації особистості в сучасному світі та важливим чинником сталого розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Zbarska O. Critical Thinking in Higher Education: Scientific Approaches to Evaluation and Assessment. Enhancing analytical skills through evidence-based methods. Part I–II. OZCREDO, 2026. [англ.].

2. Черненко Н. М., Папач О. І. Авторський курс з розвитку критичного мислення, заснований на методиці Ольги Збарської : навч. посіб. Львів–Торунь : Liha-Pres, 2025. 374 с.

3. Федорова І. Концепт холістичної людини у просторі філософського знання. Південно-українські наукові студії : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (Одеса, 14–15 грудня 2022 р.). Одеса : Університет Ушинського, 2022. С. 165–169.

ФУРДУЙ Тетяна Іванівна

ІГРОВІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сутність та психолого-педагогічна природа гри

1. **Інтерактивна сутність ігрового навчання:** Ігрові методи є невіддільною частиною інтерактивних технологій, оскільки вони базуються на постійній, активній взаємодії всіх учасників освітнього процесу (учень–учень, учень–викладач, учень–група) задля спільного вирішення навчальних завдань.

2. **Трансформація позиції суб'єкта:** Впровадження ігрових методів змінює роль здобувача освіти з пасивного об'єкта впливу на активного суб'єкта пізнавальної діяльності, що є базовою вимогою суб'єкт-суб'єктної парадигми сучасної освіти.

learning situations as a didactic tool for developing critical thinking of future teachers in leadership pedagogy classes	орієнтовані навчальні ситуації як дидактичний засіб розвитку критичного мислення майбутніх педагогів на заняттях із педвгогіки лідерства	
Liubov Tytarenko Critical thinking and adaptation of government officials under martial law	Титаренко Любов Критичне мислення та адаптація представників органів влади в умовах воєнного стану	363
Viktoriia Tusheva The sociological dimension of research in the context of art education	Тушева Вікторія Аксіологічний вимір дослідницького пошуку у контексті мистецької освіти	366
Larysa Tor The integrated potential of critical thinking, mindfulness practices, and art therapy in shaping psychological resilience.	Тьор Лариса Інтегрований потенціал критичного мислення, практик усвідомленості та арт-терапії у формуванні психологічної стійкості особистості.	369
Tetiana Tiulpa Creative development of children with disabilities as a mechanism of socialization	Тюльна Тетяна Творчий розвиток дітей з обмеженими можливостями здоров'я як механізм соціалізації	372
Inna Fedorova Creativity as a resource for innovative personal development: theory, practice, educational context	Федорова Інна Креативність як ресурс інноваційного розвитку особистості: теорія, практика, освітній контекст	376
Tetyana Furduj Game-based learning methods as a type of interactive technology	Фурдуй Тетяна Ігрові методи навчання як один із видів інтерактивних технологій	379
Liliia Khorishko Peculiarities of the formation of critical thinking among higher education students majoring in political science	Хорішко Лілія Особливості формування критичного мислення здобувачів вищої освіти зі спеціальності с2 політологія	382
Oksana Tsalapova Development of divergent thinking of future primary school teachers in the process of teaching the art educational field	Цалапова Оксана Розвиток дивергентного мислення майбутніх учителів початкових класів у процесі	384